

UNIVERSITATEA „ȘTEFAN CEL MARE” SUCEAVA
FACULTATEA DE LITERE ȘI ȘTIINȚE ALE
COMUNICĂRII

DOMENIUL FUNDAMENTAL: ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT: FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Ion-Horia BÎRLEANU

DOCTORAND:
Livia-Veronica GHIAȚĂU
(căs. SFÂRNACIUC)

SUCEAVA, 2019

UNIVERSITATEA „ȘTEFAN CEL MARE” SUCEAVA
FACULTATEA DE LITERE ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII
DOMENIUL FUNDAMENTAL: ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT: FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

TOPONIMIA DE PE
VALEA SUPERIOARĂ A SUCEVEI

Rezumat

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ.dr. Ion-Horia BÎRLEANU

DOCTORAND:
Livia-Veronica GHIAȚĂU
(căs. SFÂRNACIUC)

SUCEAVA, 2019

C U P R I N S

1. Considerații geografice, istorice și demografice	
ale Văii Superioare a Sucevei	11
1.1. Valea superioară a Sucevei - leagăn al civilizației românești	11
1.2. Aspecte ale reliefului, pădurile	12
1.3. Rețeaua hidrografică	14
1.3.1. Lunca Sucevei.....	14
1.3.2. Fauna	14
1.4. Valea Sucevei – așezări omenesti. Considerații istorice	15
1.5. Imigrări în Bucovina	17
1.6. Comuna Bilca.....	20
1.6.1. Așezare geografică	20
1.6.2. Atestarea istorică	22
1.6.3. Populația comunei	25
1.7. Brodina.....	26
1.7.1. Aspecte geografice	26
1.7.2. Considerente istorice asupra comunei Brodina	27
1.7.3. Populația din Brodina.....	27
1.8. Frătăuții Noi	28
1.8.1. Considerente istorice	28
1.8.2. Considerente geografice	30
1.8.3. Demografia	31
1.9. Frătăuții Vechi	32
1.9.1 Așezarea geografică, considerente istorice	32
1.9.2. Populația	33
1.10. Comuna Gălănești	35
1.10.1. Așezarea geografică. Coordonate istorice	35
1.10.2. Populația comunei	37
1.11. Izvoarele Sucevei	38
1.11.1. Așezare, repere geografice	38
1.11.2. Considerații istorice	39
1.11.3. Populația comunei Izvoarele Sucevei	40
1.12. Putna	40
1.12.1. Coordonate geografice	40
1.12.2. Considerații istorice	42
1.12.3. Populația comunei	43
1.13. Straja	43
1.13.1. Așezarea geografică	43
1.13.2. Considerații istorice	45

1.13.3. Fenomenul migrației	47
1.14. Ulma	48
1.14.1. Aspecte geografice	48
1.14.2. Considerații istorice	49
1.14.3. Considerații despre populație	50
1.15. Vicovu de Jos	51
1.15.1. Date istorice și geografice	51
1.15.2. Date referitoare la populația comunei și fenomenul migrației	54
1.16. Vicovu de Sus	55
1.16.1. Coordonate geografice	55
1.16.2. Coordonate istorice	56
1.16.3. Populația comunei	57
1. 17. Concluzii	57
 2. Teoria câmpurilor toponimice cu aplicație asupra toponimiei din Valea Superioară a Sucevei	 59
2.1. Modele privind raportul de motivare	59
2.1.1. <i>Frătăuți</i> , între legendă și toponomastică	62
2.1.2. Toponimie minoră și toponimie majoră pe <i>Valea Superioară a Sucevei</i>	64
2.1.2.1. Raportul dintre macrotoponimie și microtoponimia locală	65
2.1.2.2. Raportul dintre istorie și toponimia locală	67
2.1.2.3. Toponimia locală în hărți și în documente administrative	72
2.1.2.4. Schema lexicografică a toponimului <i>Vuliva</i> (și <i>Vuleva</i>	74
2.2. Relația dintre apelativele geografice și toponimie	81
2.2.1. Toponime și termeni entopici	81
2.2.2. Glosar de termeni entopici utilizați în crearea toponimelor din <i>Valea Superioară a Sucevei</i>	82
2.3. Oiconime formate cu ajutorul unor radicali antroponimici ...	97
2.3.1. Toponimele simple cu radicali antroponimici	98
2.3.1.1. Toponime derivate cu sufixul <i>-ani</i>	99
2.3.1.2. Toponime derivate cu sufixul <i>-eni</i>	99
2.3.1.3. Toponime derivate cu sufixul <i>-ești</i>	100
2.3.1.4. Toponime derivate cu sufixul motional <i>-easa</i>	101
2.3.1.5. Toponime derivate cu alte sufixe	102
2.3.2. Toponime formate prin derivarea unor termeni entopici	102
2.3.2.1. Toponime feminine derivate cu sufixul motional <i>-a, -ă</i> .	104
2.3.2.2. Alte sufixe utilizate în formarea toponimelor cu termeni entopici	105
2.3.2.3. Formații toponimice nesufixate	115
2.4. Toponime compuse	117
2.4.1. Modalități de formare a toponimelor compuse	119
2.4.1.1. Toponime compuse formate din <i>termeni entopici</i>	119
2.4.1.2. Structuri lexicale compuse cu apelative geografice rare .	120

2.4.1.3. Toponime compuse formate dintr-un termen entopic și un nume propriu	121
2.4.1.4. Structuri toponimice compuse formate cu prepoziții	123
2.4.1.5. Motivarea denominativă a toponimelor compuse	125
2.5. Clasificarea toponimelor din perspectivă lingvistică	126
2.5.1. Clasificarea toponimelor după criteriul morfologic	127
2.5.2 Soluții și modele de diferențiere în toponimia locală	134
2.5.2.1. Toponime formate cu determinații «(de) Sus ~ (de) Jos»	135
2.5.2.2. Toponime formate cu determinanții «Mare ~ Mic(ă)»	135
2.5.2.3. Toponime formate cu determinanții «deal ~ vale»	136
2.5.2.4. Toponime formate cu determinanții «Noi ~ Vechi» și «Nord ~ Sud»	136
2.5.2.5. Polarizarea toponimică	137
A. Stema polarizării câmpului toponimic BRODINA	138
B. Stema polarizării câmpului toponimic VULEVA (VULIVA)	139
C. Stema polarizării câmpului toponimic TÂRNAUCA	140
D. Stema polarizării câmpului toponimic CIREȘEL (și CIREAȘA)	141
E. Stema polarizării câmpului toponimic PUTNA	142
F. Stema polarizării câmpului toponimic SLATINA (fântână cu apă sărată)	143
3.5.3. Hidronimele de pe Valea Superioară a Sucevei	144
2.6. Clasificarea toponimiei din perspectivă geografică	149
2.6.1. Grupa toponimelor majore	149
2.6.2. Grupa toponimelor minore	151
2.7. Toponimia rurală și urbanizarea	155
2.7.1. De la Ulița la Gâză Plai la Strada Carol I	155
2.7.1.1. Hodonime noi formate cu determinanți vechi	156
2.7.1.2. Hodonime noi formate cu determinanți noi	157
2.8. Concluzii	158
3. Dicționarul toponimic al Văii Superioare a Sucevei	161
4. Sigle și abrevieri	345
5. Bibliografie	349
6. Lista cu informatori	355
7. Anexe	359

REZUMAT

Pentru domeniul limbii române, cercetarea, în sensul culegerii prin anchete pe teren, și analiza toponimiei teritoriului țării noastre nu este o întreprindere nouă. Studiile de acest fel, deși nu sunt extrem de numeroase, au început încă din secolul trecut când lingviști de seamă au remarcat însemnătatea deosebită a numelor de locuri pentru explicarea unor fapte neconsemnate sau uitate de istorie. Mai mult, chiar și istoricii au încercat să-și explice de unde vin numele unor fluvii sau râuri mari, ale unor orașe cu lungă istorie în trecut, ale unor munți sau, altfel spus, de ce *Dunărea* se numește *Dunărea* și ce legătură este între ea și latinescul *Donaris*, ori care ar fi legătura dintre *Prut* și termenul latin *Piretus* etc. Cu toate acestea, primul dicționar topografic și statistic al României a fost publicat de către un „statistician”¹ iar cel mai mare și important dicționar geografic a fost realizat de către G. I. Lahovari, care a prezentat doar toponimia majoră², adică numele topice care existau la acea vreme în documente oficiale sau care erau consemnate pe diferite hărți geografice.

Dar, trebuie să precizăm că toate aceste acțiuni de înregistrare și de prezentare, în lucrări fundamentale, a numelor de locuri românești au fost determinate, mai ales, de studiul lui Ovid Densusianu, intitulat *Urme vechi de limbă în toponimia românească*³, de cursurile sale *Toponimie retroromână* (anii 1914-1915) și *Probleme de toponimie și onomastică* (anii 1928-1929), ținute la Universitatea din București. Și totuși, chiar dacă studiile de toponimie, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, au fost puține și doar întâmplătoare, imediat după anul Marii Uniri, 1918, cercetările privind toponimia românească au cunoscut o dezvoltare excepțională, o contribuție serioasă fiind adusă și de specialiștii de la «Muzeul Limbii Române», înființat la Cluj. Din cadrul acestui

¹ D. Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al României*, București, 1872.

² G. I. Lahovari, *Marele Dicționar Geografic al României alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe*, București, 1898-1902.

³ Publicat în „Revista de Filologie Română”, 1898; vezi și Ovid Densusianu, *Opere*, vol. I, București, Editura pentru Literatură, 1968, p. 467-477.

colectiv de filologi, am putea remarca nume, precum: Nicolae Drăganu⁴, Emil Petrovici (studiile despre *toponimele slave* din limba română), Sextil Pușcariu, Sever Pop, Theodor Capidan, Ion Aurel Candrea, Ștefan Pașca, Al. Procopovici, Dimitrie Macrea, la care s-au adăugat lingviștii bucureșteni și ieșeni, dintre care am aminti lucrările lui Iorgu Iordan, *Rumanische Toponomastik*⁵ și, mai cu seamă, volumul *Toponimia românească*⁶.

Prin urmare, dacă acești mari lingviști au fost înaintașii studiilor de toponimie românească, mai târziu, prin colectivele special create în institutele de cercetare ale Academiei Române s-au pus bazele studierii din perspectivă lexicografică a toponimiei, în sensul efectuării sistematice, organizate a anchetelor directe, pentru culegerea informațiilor de pe teren și a publicării unor dicționare toponimice exhaustive, pe regiuni istorice. Din păcate, abia după Revoluția din '89, au fost publicate și principalele dicționare toponimice românești, printre care, cel puțin, din perspectiva interesului nostru, se remarcă cele cinci volume publicate la Iași, *Tezaurul toponimic al României. A. Moldova*. Celelalte *tezaururi toponimice / dicționare toponimice*, apărute sub directă coordonare a Academiei, publicate până în prezent, sunt: *Tezaurul toponimic al României. Transilvania. Județul Sălaj*, *Tezaurul toponimic al României. Transilvania. Valea Hășdății (Cluj-Napoca)* și *Dicționarul toponimic al Banatului (Timișoara)*, *Dicționarul toponimic al României. Oltenia (Craiova)*, *Dicționarul toponimic al României. Muntenia (București)*.

Primul și cel mai important semnal pe care l-au emis toți toponomaștii români și străini a fost cel referitor la necesitatea stringentă de a efectua o cercetare toponimică specializată pe înregistrarea cât mai exactă a tuturor toponimelor existente în vorbirea românilor din fiecare areal geografic, în parte, a țării. Ca urmare, urmând acest interes major privind înregistrarea și analiza toponimelor din arealul bucovinean, pe de o parte și, pe de altă parte, faptul că noi aparținem chiar acestui areal geografic încărcat de o istorie tumultuoasă, ne-am propus ca, în teza noastră de doctorat, să urmărim îndemnul profesorilor noștri din Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, care, atât în anii de licență, cât și în anii de masterat, ne-au coordonat activitățile de practică spre cercetarea toponimiei locale,

⁴ *Toponimie și istorie*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1928.

⁵ Iorgu Iordan, *Rumanische Toponomastik*, vol. I - III, Bonn und Leipzig, Kurt Schroeder Verlag, vol. I, 1924; vol. II - III, 1926.

⁶ București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.

descoperind în acest fel, nu numai bogăția, ci și importanța ei deosebită.

Pentru toate acestea, în momentul în care am considerat și noi că am parcurs stadiile de infomare bibliografică necesară unei astfel de întreprinderi, și după ce am reușit să efectuăm, pe teren, un număr important de anchete preliminare și, mai apoi definitivarea acestora, în vederea culegerii cât mai corecte și, am îndrăzni să apreciem, aproape a tuturor toponimelor prezente în vorbirea populară locală dar și în documente, aparținând arealului geografic cuprins în *Valea Superioară a Sucevei*, am decis înscrierea la doctorat sub coordonarea Domnului Prof. Univ. dr. Ion-Horia Bîrleanu: De fapt, sub îndrumarea Domniei Sale, am parcurs și întreaga noastră activitate de cercetare ca studentă, masterandă și acum doctorandă.

Ca urmare, modelele urmate în interpretarea numelor topice, în analiza acestora din perspectivă lingvistică și nu numai, din partea teoretică a tezei noastre de doctorat, cât și în structurarea *dicționarului toponimic* din finalul lucrării, au fost cele dobândite de-a lungul studiilor universitare și, mai târziu, documentate din bibliografia pe care Domnul Profesor coordonator ne-a recomandat-o, spre care ne-au condus și faptele toponimice înregistrate de noi prin anchete toponimice efectuate pe teren.

În acest sens, aducem mulțumirile și recunoștința noastră față de Profesorul care ne-a îndrumat întreaga activitate încă din primii ani de studenție și ne-a sprijinit să împlinim și această teză de doctorat, pe care, ca un simbol de apartenență, o închinăm Bucovinei.

Da, chiar Bucovinei, așa cum este ea astăzi, încă ne-Reîntregită! Cercetarea și studiul nostru intitulat *Toponimia de pe Valea Superioară a Sucevei* reflectă noi fapte de limbă, care completează din perspectivă sincronică și diacronică *Dicționarul toponimic* al lucrării. Arealul cercetat prin achetele efectuate pe teren, în cele 11 unități administrative comunale investigate, de pe *Valea Superioară a Sucevei*, evidențiază zestrea toponimică din nordul *Bucovinei* și în mod excepțional atestă vrednicia locuitorilor acestor ținuturi, care, deși, au fost sub stăpâniri străine, și-au păstrat unitatea limbii și a credinței strămoșești.

Studiile toponimice și documentele cercetate în arhive, coroborate cu informațiile din teren exprimă procesul denominării realităților întâlnite în arealul cercetat.

Primul capitol prezintă *Valea Sucevei* care se desfășoară în *Obcinele Bucovinei*, ca pe un ținut cu o istorie înrădăcinată în timpuri străvechi, loc pe care au trăit sciții, carpizii și neurii, după cum spunea și Strabon în anul 18, î. H.

Vechimea așezării este reliefată în documentele istorice, în relicve și cercetări arheologice. Un rol important în dezvoltarea satelor l-a avut domnitorul Ștefan cel Mare, care a stabilit puncte de vamă pe apa Sucevei și a întărit *Braniștea Mănăstirii Putna*, ca loc situat la intrarea în Țara Moldovei.

Râul Suceava împarte *Bucovina* în două părți, având afluenți pe partea stângă și pe partea dreaptă. Pe văile laterale sunt așezate sate și cătune discutate în studiul nostru. De la izvoare până la Liteni, locul unde se varsă în Siret, *Râul Suceava* are o lungime de 170 km. *Valea Sucevei* are un relief variat, cu munți, dealuri, poieni și izlazuri, cu o vegetație și o faună bogată.

Migrația populației din *Ardeal* spre *Bucovina*, dar și din *Bucovina* în alte părți, a dus la colonizarea satelor din *Bucovina*, astfel, că au fost aduși, în număr destul mare, și șvabi, în mai toate localitățile din acest areal, dar mai ales în satele *Frătăuții Vechi* și *Gălănești*.

În mai multe subcapitole ample, am ales să prezentăm o serie de aspecte istorice, geografice, sociologice și demografice ale comunelor cercetate: *Bilca*, *Frătăuții Vechi*, *Frătăuții Noi*, *Gălănești*, *Vicovu de Jos*, *Straja*, *Putna*, *Ulma*, *Brodina*, *Izvoarele Sucevei*. În acest context, facem mențiunea că arealul geografic investigat cuprinde un număr de 10 unități administrative comunale și un oraș nou, toate incluzând 28 de sate, 138 de cătune și un număr de 15 cuturi. La acestea, se adaugă fosta comună *Vicovu de Sus*, astăzi orașul cu același nume, cuprinzând fostele sate *Vicovu de Sus* și *Bivolăria* (astăzi cartierul *Bivolăria*), inclusiv cătunele *Plai*, *Laura* și *Podirei*, aparținând de această nouă unitate administrativ-teritorială.

Din consultarea documentelor istorice, care atestă vechimea acestor așezări omenești, a studiilor geografice, care consemnează parte dintre numele toponimice înregistrate și de noi prin anchetele de teren, a hărților cadastrale, care înfățișează situația locurilor mai vechi și mai noi, am adunat un întreg tezaur toponomastic local, însumând peste 2500 de nume și variante ale acestora.

Toate comunele cercetate de noi, situate pe *Valea Superioară Sucevei*, au făcut parte din *Braniștea Mănăstirii Putna*⁷. Întinderea satelor răsfirate pe văile apelor, în *Obcinile Bucovinei* au format nucleul regiunii istorice *Bucovina*. Relieful, apele, vegetația și clima au asigurat o viață prielnică locuitorilor, dar acest ținut a însemnat și o bogăție râvnită de alte neamuri.

Culmile și câmpiile, izvoarele și pâraiele au dus la denumirea satelor și cătunelor din această zonă.

⁷ Cf. I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, Vol. I., București, 1913, p. 336.

Toponimele înregistrate de noi au fost comparate cu cele înregistrate de Nicolai Grămadă în *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I. și vol. II., de Emil Grigorovitzza în *Dicționarul geografic al Bucovinei*, de Daniel Werenka în harta *Topographie der Bukowina* (1774-1775), Cernowitz, 1895, 206-207. De asemenea, am urmărit evoluția toponimelor înregistrate și de preotul Dimitrie Dan⁸.

În anchetele desfășurate am descoperit date referitoare la aportul emigranților ardeleni în dezvoltarea comunităților, ca structuri administrative, dar și în planul limbii vorbite și scrise. Celelalte populații conlocuitoare și-au pus amprenta în denumirile unor sate sau așezări mai mici, în transmiterea antroponimelor de la generație la generație și înregistrarea lor în arhivele administrației satești. Acestea au determinat apariția unui mare număr de toponime personale. Cu toate acestea, se cuvine să apreciem că populația autohtonă și-a păstrat toponimia minoră a habitatului pe care au transmis-o coloniștilor sau pe care uneori aceștia au tradus-o în limba lor. Ca exemplu, în acest sens, poate fi amintit *Pârul Vuleva* și câmpul său toponimic, care de fapt traduc un mai vechi hidronim românesc, *Pârâul Boului*.

Anchetele pe teren, pe baza *Chestionarului toponimic*, au evidențiat dispariția unor toponime sau chiar a unor antroponime, fapt întâlnit în toate satele din arealul cercetat. Sincronia și diacronia se manifestă și în planul lingvistic al toponimiei, ori înregistrarea toponimelor ar trebui să fie o prioritate a lingviștilor, pentru a nu se pierde etape din dezvoltarea societăților, atât din punct de vedere material, cât și cultural sau spiritual.

Referitor la unele asemănări sau deosebiri privind toponimia minoră sau majoră, în satele cuprinse în studiul nostru, remarcăm faptul că populațiile din zona de munte au păstrat mai curat registrul autohton al limbii, acolo fiind un spațiu mai greu accesibil; de ex. comuna *Straja*, care a stat în istorie ca o „strajă” de apărare, de unde și-a luat numele, în compartăie cu satele din partea de jos a *Văii Superioare a Sucevei*: *Vicovele*, *Frătăuții*, care au primit coloniști în perioada imperiului *Austro-ungar*, fapt consemnat și de Dragoș Luchian în lucrarea *Un sat de pe Valea Sucevei-Frătăuții Vechi*.

Influențele acestor populații colonizate au fost descoperite prin cercetarea la fața locului, regăsindu-se actualmente în plan lingvistic, arhitectural, social, cultural și istoric.

⁸ Dimitrie Dan, *Comuna Straja și locuitorii ei. Studiu istoric, topografic și folkloric*. Cu 9 ilustrațiuni, portretul autorului și o hartă a comunei, Editura ziarului „Patria”, Societatea Tipografică Bucovineană, Cernăuți, 1897.

În concluziile primului capitol, am propus o sinteză a informațiilor istorice, geografice, demografice privitoare la satele cercetate de noi, considerând *Valea Superioară a Sucevei* ca un ținut bogat, în care populația preponderent românească a integrat și aportul românilor ardeleni, dar și alte populații conlocuitoare.

Motivația numelor a fost dictată de percepția oamenilor asupra realității înconjurătoare dar și de diferențele viziunilor proprii, asupra unor locuri. În astfel de situații, am identificat și noi o serie de toponime cu două-trei forme pentru același reper geografic.

Al doilea capitol al tezei noastre, intitulat *Teoria câmpurilor toponimice cu aplicație asupra toponimiei din Valea Superioară a Sucevei*, evidențiază modele privind raportul de motivare. Textele vechi, germane, hărțile vechi din timpul Imperiului Austro-ungar, cum ar fi cea întocmită de General major Br. Spleny, *Tabella nachbenannter in dem Kaiserlichen Koniglichen Bukowiner District sich befindlichen Ortschaften*, ed. J. Polek, *Ortschaftsverzeichnis der Bukowina aus dem Jahre 1775*, în „Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums”, I, Cernăuți, 1893⁹, în care sunt consemnate multe toponime; harta întocmită de Daniel Werenka¹⁰, și cea mai veche hartă austriacă, întocmită de maiorul Fr. Von Mieg, (scara 1: 130 000), în anul 1774, au reprezentat o sursă utilă de informații și de confruntare a materialului toponimic cules de pe teren.

Ca urmare, în analiza toponimelor am urmărit relația lor cu istoria, cercetând documentele vechi. Rezultatele cercetărilor efectuate în timp, de către alți cercetători, dar și cele făcute de noi, toate au stabilit și situații cum ar fi cele privitoare la *Braniștea Mănăstirii Putna*¹¹, unde, în timp, din cele 18 toponime înregistrate în documentele istorice de la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul celui următor, s-au pierdut doar două: *casa lui Benea* și *Dealul lui Timotei*. Acest fapt este și o dovadă certă a continuității locuirii acestor teritorii de către populația românească.

Din perspectivă geografică, toponimia majoră cuprinde câteva nume de munți, păduri, pâraie, poieni, pe când toponimia minoră reflectă numirile pe care locuitorii le-au dat împrejurimilor pentru a le individualiza. Apelativele găsite, precum și termenii entopici au fost incluși într-un *Glosar de termeni entopici*, care pune în evidență și

⁹ Tezaurul toponimic al României. Moldova, Partea I, A. Unități simple (localități și moșii), A-O, Editura Academiei Române, București, 1991, p. 81.

¹⁰ Daniel Werenka, *Topographie der Bukowina (1774-1775)*, Cernowitz, 1895, p. 137.

¹¹ *Documenta Romaniae Historica*. A. Moldova, vol. III, (1487 – 1504), Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, p. 142.

întregește suma elementelor lexicale românești cu care s-au creat toponimele în formă populară sau în formă literară. Astfel, în cercetarea pe teren am identificat multe toponime care au la bază termeni geografici populari. Pe de altă parte, se cuvine să amintim și că unele apelative folosite în vorbirea curentă nu-și mai găsesc corespondentul în toponimia locală, deoarece acea realitate geografică pe care o desemnau a dispărut.

În ce privește modelul de toponimizare a apelativelor geografice sau a termenilor entopici, am descoperit, mai ales din documentele vechi, termeni entopici și apelative geografice într-o primă fază de toponimizare, cum ar fi: „Suceava cu toate izvoarele ei”, „pe obcină”, „obârșia Laurei”, „Falcău”, „groapa lui Alexa”, „la Șipot”, „obârșia Sadăului”, „obârșia Ruscăi”, „obârșia Seleatinei”, „la Arsuri”, „Dealul lui Timotei”, „Runcul lui Berchez”, „obârșia Viței”, „obârșia Melesei”, „gura Putnei, unde se varsă în Suceava”¹².

Pe de altă parte, în procesul formării numelor topice locale, polarizarea toponimică este un fenomen des întâlnit relaționând între macrotoponimie și microtoponimie. Pentru o mai bună observare a fenomenului creării câmpurilor toponimice, am ales, construcția stemelor: *Vuleva* (*Vuliva*), *Cireșel* (și *Cireașa*), *Putna*, *Brodina*, *Târnauca*, *Slatina*, prezentate în *Anexe*.

Un subcapitol însemnat a fost alocat și toponimelor compuse formate cu antroponime. Unele denumiri au apărut până în secolul al XIX-lea, urmând modelul „cu specific românesc bine precizat”¹³. Multe dintre satele Bucovinei au păstrat numele întemeietorilor sau stăpânilor, de ex. *Bilca*, de la *Măria Bilca*¹⁴, acesta fiind un argument categoric în denumirea satului *Bilca*, dar a existat și un voievod „Crăciun de Bilca”, consemnat în documentele din secolul al XIV-lea în țara Maramureșului¹⁵.

Cu privire la formarea toponimelor prin utilizarea mijloacelor interne ale limbii de îmbogățire a vocabularului, cum ar fi derivarea, se pot pune în evidență o serie de sufixe toponimice destul de productive, cum ar fi cele care arată locul de origine sau o colectivitate:

-eni: *Căpreni*, *Jacoteni*, *Iacovițeni*, *Bulgareni*, *Cârsteni* etc.

-ești: *Gălănești*, *Ionești*, *Irimești*, *Săcălești* ș. a.

-ani: *Andrișani*, *Șorodocani*, *Țărcani*, *Bilcani* ș. a.

¹² *Ibidem*.

¹³ Gheorghe, Bolocan, *Structura numelor de sate românești*, în LR, 1976, XXV, nr. 6, p. 563.

¹⁴ *Documenta Romaniae Historica*. A. Moldova, vol. III, (1487-1504), p. 338-339.

¹⁵ Radu Popa, *Țara Maramureșului în veacul al XVI-lea*, Editura Academiei Române, București, 1970, p. 34.

-easa: *Şesul Olăreasa, Dealul Maleasa, Dealul Iacobeasa* ş. a.
-suf. moţional -a, -ă: *Laura*, derivat de la numele de plantă *laur*;
Şoaima derivat de la *şoim*.

Nu lipsesc în creaţia toponimică nici sufixele diminutive sau cele augmentative, care exprimă şi aspecte subiective ori obiective, privind reperele geografice denuminate. În acest sens, vom observa că multe dintre sufixele diminutive sunt utilizate în denumiri care pornesc de la un antroponim, nume de familie sau nume de botez, cum ar fi:

-el: *Moara la Georgel, Dragurel*;

-ic: -ică, *La Balaşica*;

-uş: *La Gavriliuş*;

-uşcă: *La Grigoriuşcă*;

-uţ: *La Sfântuţ*.

La fel şi toponimele formate cu sufixe augmentative:

-oaia, -oaie: *La Cornilaoia, Bahna Covaşoia* etc.

Toponimele compuse, formate din doi, trei sau mai mulţi termeni se întâlnesc în toate satele cercetate: *Țarna între linii, Pe Lan Stearpa, Pe Lan Câmpu Mare*.

Din perspectivă lingvistică, toponimele înregistrate de noi pot fi clasificate în două mari categorii principale, adică în *toponime descriptive* şi *toponime personale*, din care se disting mai multe subgrupe: *toponime simple, toponime derivate, sintagmele* şi *perifrazele toponimice* şi subgrupa *toponimelor compuse*¹⁶. Pe de altă parte, din perspectiva cercetării aspectelor morfologice ale toponimelor, acestea pot fi clasificate şi în funcţie de clasa lexico-gramaticală în care se încadrează. În principiu, aceste referiri se regăsesc sintetizate, sub fiecare titlu înregistrat, în *Dicţionarul toponimic*.

În acest context, se cuvine să evidenţiem iscusinţa locuitorilor care au numit aceste locuri, păstrând, de cele mai multe ori, legătura dintre peisajul înconjurător şi denumirea acestora, utilizând elementele din flora şi fauna locală, care le-a fost la îndemână şi care, în graiurile locale sunt regăsite, cel mai adesea, în toponimele cu determinanţi. O atenţie aparte, am acordat-o hidronimelor de pe *Valea Superioară a Sucevei*, pentru care am propus clasificarea în: hidronime *topografice, sociale, istorice* şi *psihologice*.

Astfel, se poate afirma că, în general, satele din Bucovina, şi mai ales cele care fac parte din arealul geografic cercetat de noi, sunt într-o etapă evidentă de modernizare. Acest fapt este determinat de noile

¹⁶ Daniela, Butnaru, *Toponimia bazinului hidrografic al Neamţului*, Editura Alfă, Iaşi, 2011, p.19.

schimbări social-administrative, dar și de amplele dezvoltări arhitecturale, care au generat dispariția unor nume topice, în primul rând a celor care identifică repere toponimice din interiorul teritoriului rural sau urban. Semnificativ, în acest sens, este chiar *Nomenclatorul Stradal*, din care am extras denumirile vechi și noi ale ulițelor, astăzi, străzilor din comunele și satele: *Vicov de Jos*, *Vicov de Sus*, *Bilca* și *Ulma*, prezentate într-un glosar separat cuprinzând aceste nume noi, comparate cu numele cele vechi. Celelalte structuri comunale nu au adoptat încă modificări ale denumirilor vechi.

Capitolul al III-lea, intitulat *Dicționarul toponimic al Văii Superioare a Sucevei*, cuprinde toate toponimele culese în cercetarea noastră pe teren, prin anchetele toponimice directe în comunele amintite dar și toponimele extrase dintr-un amplu material bibliografic, incluzând hărți, documente vechi sau monografii referitoare la acest spațiu istoric important. Materialul toponimic cules, ordonat alfabetic, a fost analizat din perspectivă geografică, istorică și lingvistică. La baza analizei toponimelor a stat metoda de analiză structurală, elaborată de toponomastul Dragoș Moldoveanu, cu ajutorul căreia a fost posibilă evidențierea toponimelor polarizatoare și stabilirea relațiilor de interdependență sau de determinare și de completare structurală, existente în mare parte între toponimele înregistrate de noi. În elaborarea *Dicționarului Toponimic* am respectat principiile, metodele și procedeele recomandate din perspectiva celor două discipline, *toponimia* și *lingvistica*, pentru ca, în acest mod, rezultatele cercetării noastre să fie utile și pentru alte cercetări sau investigații istorice, geografice și chiar psihologice.

În concluzie, se cuvine să evidențiem că, rezultatele și conținutul acestei teze de doctorat, intitulate *Toponimia de pe Valea Superioară a Sucevei*, s-ar putea putea sintetiza astfel:

Cele mai stabile toponime în jurul cărora s-a polarizat viața așezărilor omenești, sunt hidronimele, oronimele și oiconimele, toate atestate și în documentele vechi moldovenești. În jurul acestor denumiri vechi s-au dezvoltat câmpuri toponimice noi, necesare unei mai bune orientări în spațiul geografic înconjurător și, implicit, a unei mai bune identificări a reperelor geografice înconjurătoare.

În comunele și satele cercetate (cuprinzând în total 10 comune, 1 oraș și 131 de sate și unități administrative mici, cătune și cuturi), am identificat și multe nume topice, care având la bază, flora, fauna, ocupațiile țărănești, defrișarea sau raportul de proprietate, ne pot transmite încă multe informații privind populația locală.

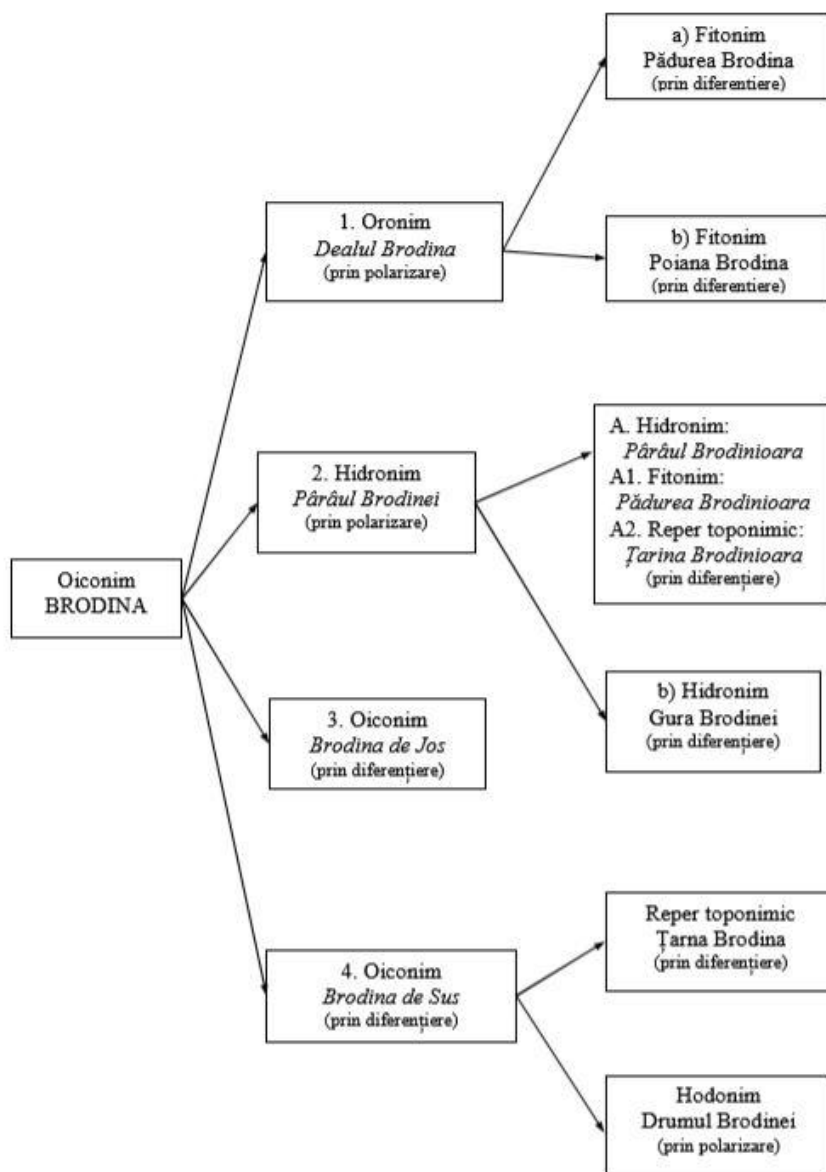
Numele de locuri reflectă puterea de creație a locuitorilor români rămași anonimi și dovezi despre populația autohtonă sau despre

grupurile etnice care, în perioada habsburgică și nu numai, au fost aduse pentru a coloniza intens teritoriul *Bucovinei*. Astfel, s-au păstrat unele toponime de origine germană și, în cea mai mare parte, toponimele de origine huțulă, datorate faptului că, spre deosebire de populația germană care a părăsit aceste locuri, populațiile huțule au rămas aici, au coabitat și coabitează pașnic și în bună înțelegere cu românii autohtoni ai acestor locuri. În acest context, cercetarea evidențiază unele fapte extralingvistice, cum ar fi acela prin care toponimele arată și formarea sau dispariția lor, indică implicit formarea unui sat sau cătun, ori păstrează amintirea acestor fapte economice, sociale și istorice.

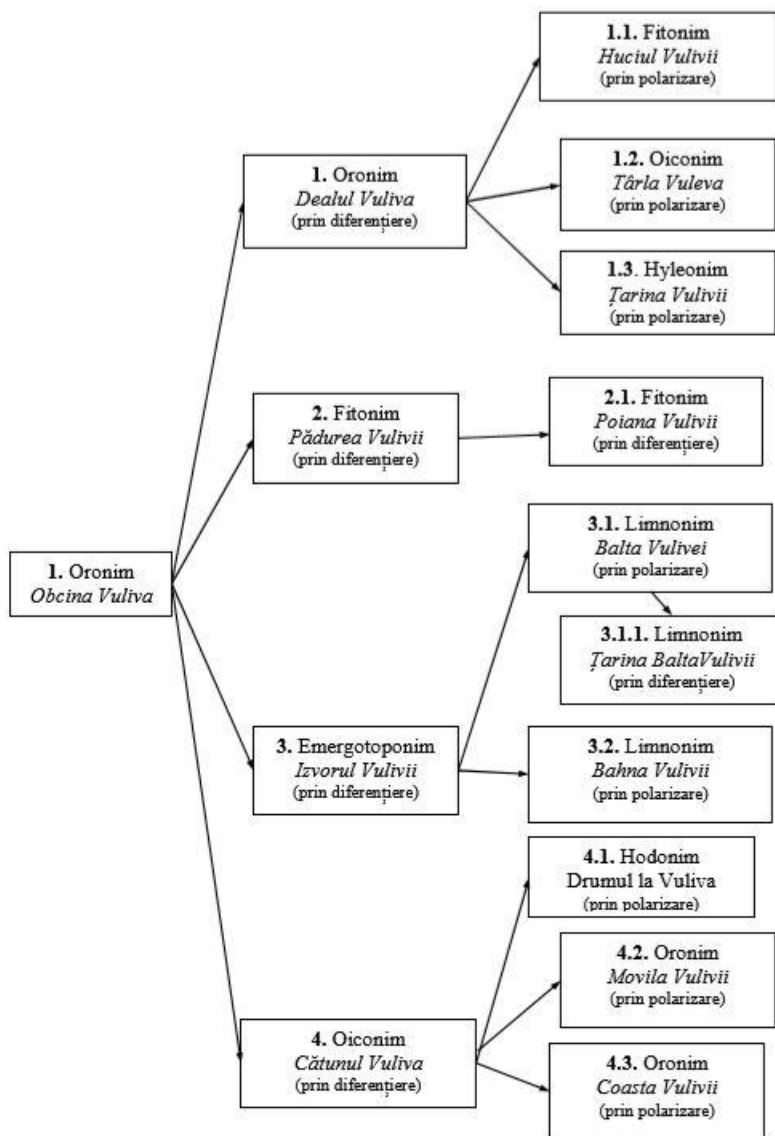
Dicționarul toponimic anexat acestei lucrări, cuprinzând un număr de 182 p., reprezintă o sinteză ce cuprinde viața și istoria oamenilor din comunele de pe *Valea Superioară a Sucevei*, reflectată în toponimele înregistrate, care au fost corelate și comparate cu studii și lucrări din bibliografia de specialitate.

Pe de altă parte, acuratețea, originalitatea și temeinicia studiului științific și al acestei lucrări constă în faptul că fiecare toponim cules și analizat, reliefează nu numai statornicia bucovinenilor pe aceste meleaguri, păstrându-și zestrea de limbă moștenită de la străbuni, dar și portul, obiceiurile și tradițiile, care pot fi considerate ca aparținând patrimoniului nostru național.

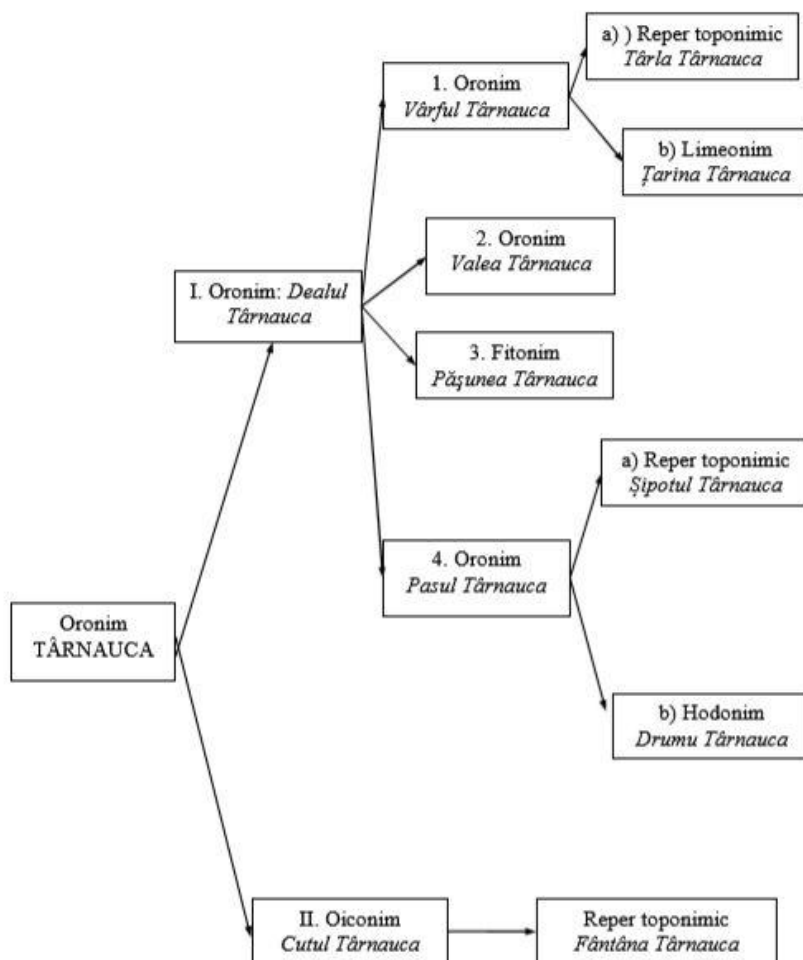
A. Stema polarizării câmpului toponimic *BRODINA*

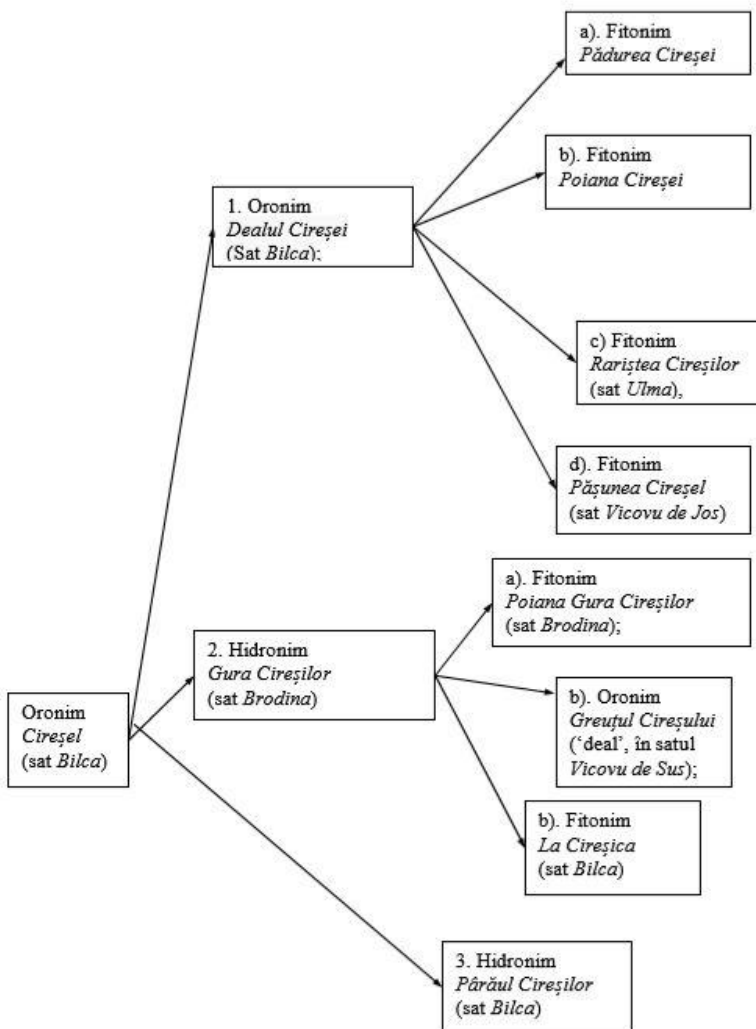
B. Stema polarizării câmpului toponimic *VULEVA* (și *VULIVA*)

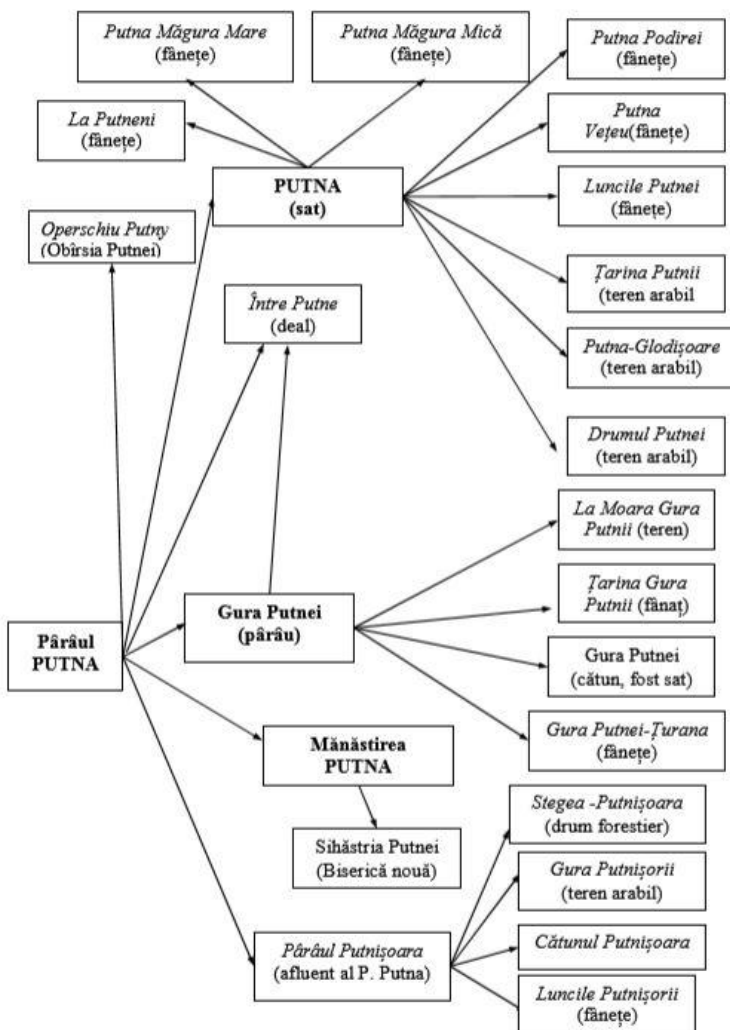
C. Stema polarizării câmpului toponimic *TÂRNAUCA*

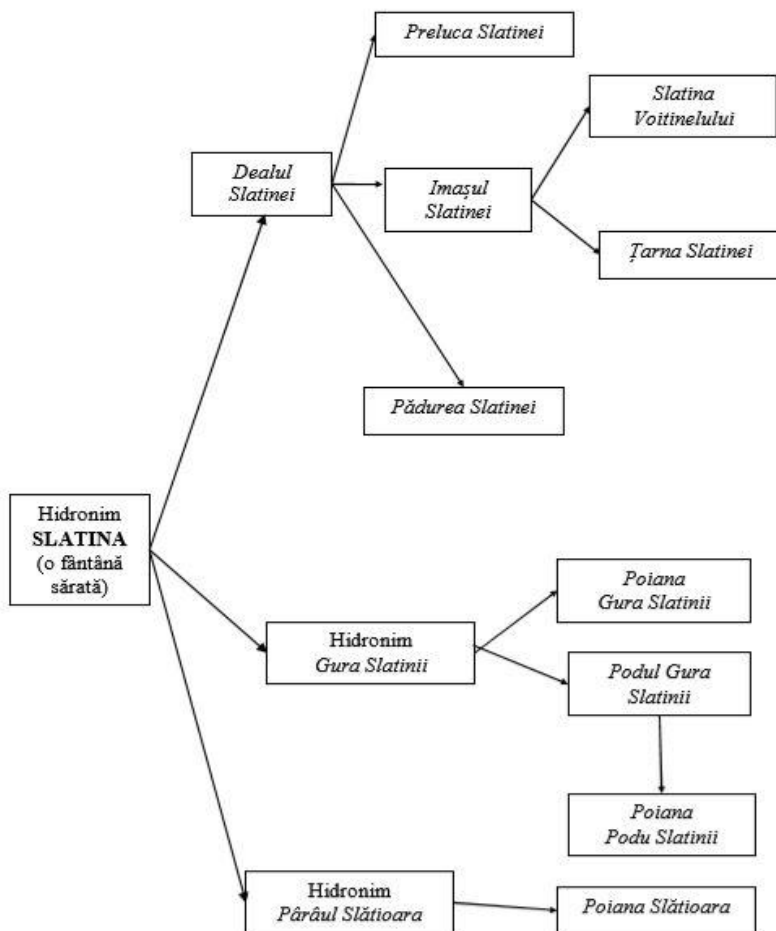
D. Stema polarizării câmpului toponimic CIREȘEL (și Cireașa)

E. Stema polarizării câmpului toponimic PUTNA

F. Stema poralizării câmpului toponimic SLATINA
(hidronim, fântână cu apă sărată din *Vicovu de Jos*)

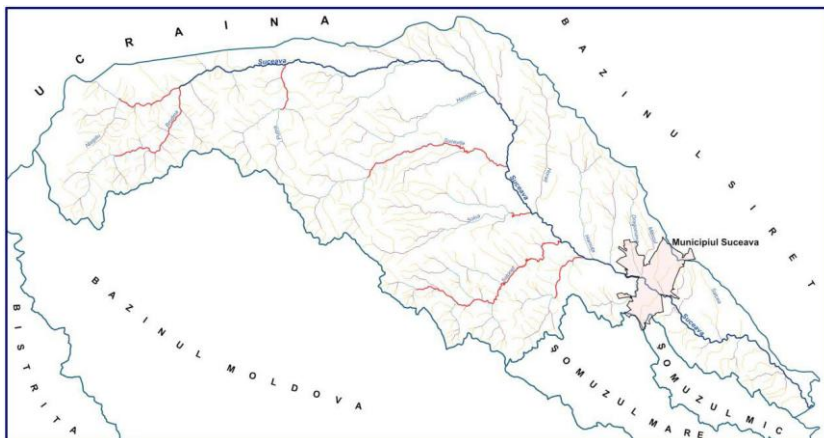

4. Sigle și abrevieri

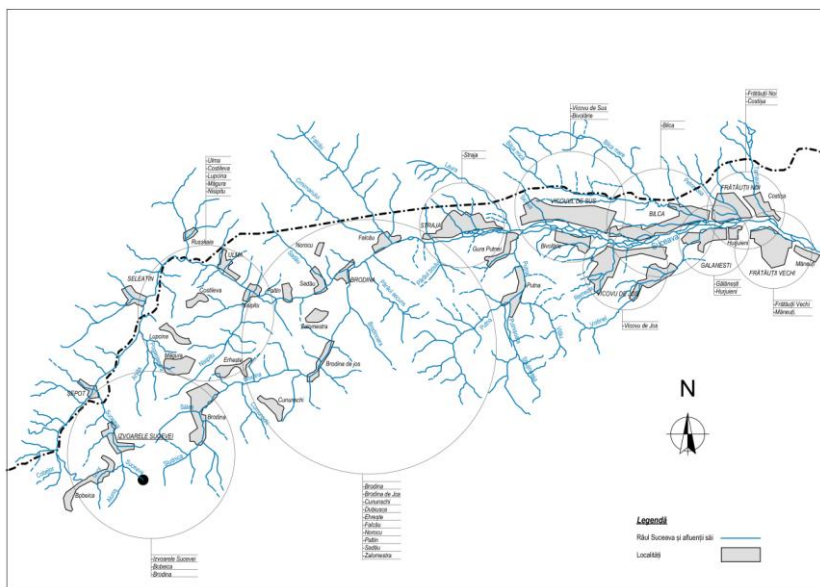
- AFLOREI, Izv. Sucevei = AFLOREI, Ion, *Izvoarele Sucevei, o comună din Munții Bucovinei*, Editura Accent Print, Suceava, 2009.
- Borza, Dicț. etnobotanic, 1968) = BORZA, Al. *Dicționar etnobotanic, cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.
- Catalogul = *Catalogul documentelor moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale, Supliment I, 1403-1700*, București, 1975.
- Cega, Ulma = CEGA, Gheorghe, *Ulma, o comună de origine etnică huțulă*, Societatea culturală „Ștefan cel Mare” Bucovina, Suceava, 2012.
- Chelba, Vicovul de Jos = CHELBA, Carmen, (n. Motrescu), *Toponimia comunei Vicovu de Jos*, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, (Lucrare de licență în manuscris), 2000.
- DAR = *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, vol I-II, Gheorghe Bulgăr, Gheorghe Constantinescu-Dobridor, Editura Saeculum IO, 2013.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R.S.R., București, 1975.
- DEXI = *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române* / coord. Eugenia Dima, București, Ed. Arc /Gunivas, Chișinău, 2005.
- DGRL = *Dicționar general al limbii române*, vol I-II, Vasile Breban, Editura Enciclopedică, 1992, Imprimeria „CORESI” București.
- Dimitrie Dan, *Com. Straja* = Dimitrie Dan, *Comuna Straja și locuitorii ei. Studiu istoric, topografic și folkloric*. Cu 9 ilustrațiuni, portretul autorului și o hartă a comunei, Editura ziarului „Patria”, Societatea Tipografică Bucovineană, Cernăuți, 1897.
- DOR = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei R.P.R., 1963.
- DRH. A. Mold. = *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, Editura Academiei R.S.R., București, vol. I (1384 - 1448), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, 1975.
- Galan, *Gălănești* = GALAN, George M., *Un sat din Bucovina, Gălănești*, Societatea pentru Cultura și Literatura română în Bucovina, București, 2004.
- GRĂMADĂ, T. = Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, I-II, Iași, 1996.
- Indicatorul = Ion Iordan, Petre Gâștescu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităților din România*, București, Editura Academiei R.S. România, 1974
- Iordan, DNFR= IORDAN, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie*

- românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Iordan, *Toponimia* = IORDAN, Iorgu, *Toponimia românească*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.
- Iosif, *Vicovu de Jos* = IOSIF, Victor, *Vicovu de Jos. Din povestirile sătenilor*. Editura Septentrion, Rădăuți, 2013.
- Harta PUG = *Harta PUG*, Primăria Izvoarele Sucevei, Sc. 1: 25000, an. 2000, SC. GEOSIST, SRL, Botoșani.
- Luchian, *Frătăuții Vechi* = LUCHIAN, Dragoș, *Un sat de pe Valea Sucevei, Frătăuții Vechi*, Editura Litera, București, 1986.
- MDA = *Micul Dicționar Academic*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti” Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
- Munteanu, Cîrdei, *Bilca* = MUNTEANU, George, CÂRDEI, Vasile, *Bilca – o așezare din Valea Sucevei. Privire istorică*, Suceava, Casa Județeană a Creației Populare, 1971.
- Nomenclator Străzi = *Nomenclator Străzi Prim. orașului Vicovul de Sus*.
- Noul (DEX) DULR = *Noul Dicționar Universal al Limbii Române*, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu. -Ed. a 5-a. rev.-București: Litera, 2017.
- Pasailă, *Straja* = PASAILĂ, Vasile, *Straja, Vatră de istorie bucovineană din Valea Sucevei*, Editura Feed Balk, 2009.
- Scriban, D., = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- TTRT = *Tezaurul toponimic al României Transilvania*, de Dumitru Loșanți și Sabin Vlad, București, Editura Academiei Române, 2006.
- ГРИНЧЕНКО, *Словарь* = ГРИНЧЕНКО, Б. Д., *Словарь Украинского Языка*, Редакцией Журнала „Кіевская Старина”, Кієвъ, 1909, Репритуе видання, Кіїв, „ЛЕКСИКОН”, томъ I (А - Ж), томъ II (З - Н), томъ III (О - П), томъ IV (Р - Я), 1996.

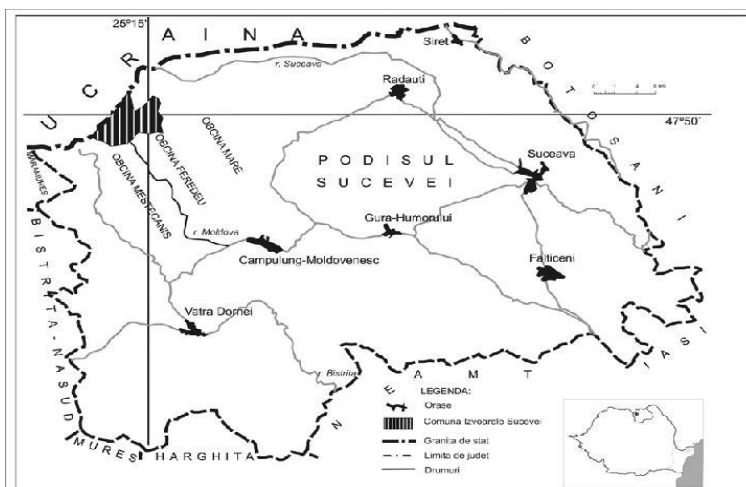
5. Annexe

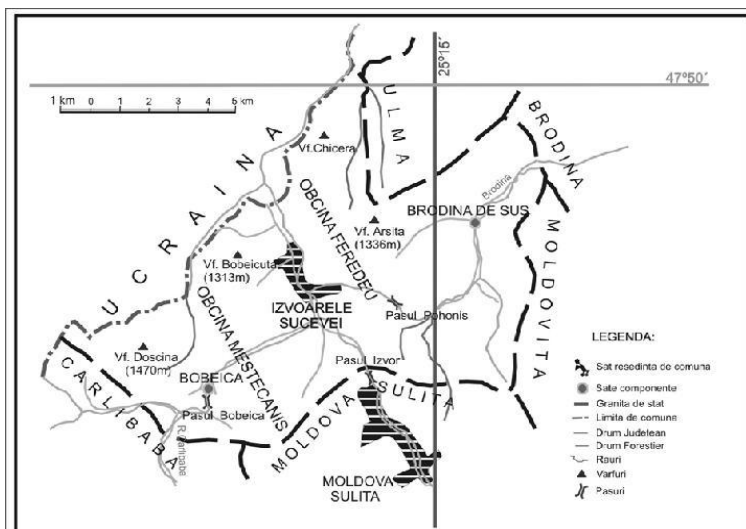
Bazinul Hidrografic al Râului SUCEAVA.

Harta Arealului cercetat, *Valea Superioară a Sucevei*.

Hartă cadastrală: com. Izvoarele Sucevei.
Fond: Primăria Izvoarele Sucevei.

Hartă cadastrală: com. Izvoarele Sucevei.
Fond: Primăria Izvoarele Sucevei.

Imagine: Izvoarele Sucevei, astăzi.

Baia Izvor (Șipotele Sucevei) - Badeanstalt Izvor (Șipotele Sucevei)

Carte Poștală Ilustrată Veche (Din perioada Austro-Ungară).

Carte Poștală Ilustrată Veche (Din perioada Austro-Ungară).

Școala din Izvoarele Sucevei, anul 1936 (?).

Carte Poștală Ilustrată Veche (Din perioada Austro-Ungară).

6. BIBLIOGRAFIE

- ****Din tezaurul documentar sucevean*. Catalog de documente 1393-1843, București, 1983.
- AFLOREI, Ion, *Izvoarele Sucevei, o comună din Munții Bucovinei*, Editura Accent Print, Suceava, 2009
- Anuarul României pentru comerț, industrie și agricultură pe 1966*.
- BALAN, Teodor, *Din Istoria Câmpulungului Moldovenesc*, Editura Științifică, București, 1960.
- BALAN, Teodor, *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, Editura Științifică, București, 1960.
- BALAN, Teodor, *Documente Bucovinene*, vol. I (1507-1653), 1933; vol. II (1519-1662), 1934; vol. III (1573-1720), 1937; vol. IV (1720-1745), 1938; vol. V (1745-1760), 1939, Cernăuți, Editura Mitropoliei Bucovinei; vol. VI (1760-1833) București, 1941; vol. VII (1464-1740), Iași, Editura Taida, 2005.
- BALAN, Teodor, *Sate dispărute din Bucovina*, Extras din vol. *Omagiul lui Ion I. Nistor*, Cernăuți, 1934.
- BARBU, Nicolae, Ionesi, Liviu, *Obcinele Bucovinei, Ghid turistic*, Editura Sport Turism, București, 1987.
- BARBU, Nicolae, *Obcinele Bucovinei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.
- BIDERMANN, J. H., *Die Bukovina unter oesterreichischer Verwaltung (1775-1875)*, Vienna, 1875.
- BÎRLEANU, Ion-Horia, *Emigrări ardelenesti la est de Carpați. Consecințe lingvistice*, Editura Sedcom Libris, Iași, 1998.
- BÎRLEANU, Ion-Horia, *Graiurile din Valea Șomuzului Mare I. Formarea numelor de sate*, Iași, Editura „Sedcom Libris”, 1999.
- BÎRLEANU, Ion-Horia, *Graiurile din Valea Șomuzului Mare II. Fonetica*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2000.
- BLAJ, Pavel, Iosep, Ioan, *Contribuții la cunoașterea braniștilor din Bucovina*, în „Anuarul Muzeului Bucovinei”, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, Suceava, 1993.
- BOGDAN, I., *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, Atelierele Grafice Socec, București, 1913.
- BOGDAN, I., *Sămile mănăstirilor de față din Moldova pe anul 1742*, în „Buletinul Comisiei istorice a României”, București, 1915.
- BOGDAN, Ioan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, Atelierele Grafice Socec, București, 1913.
- BOLOCAN, Gh., *Toponime compuse: modele de prepoziții*, în LR, XXVII, 1978, nr.1.
- BORZA, Al. *Dicționar etnobotanic, cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.
- BREBAN, Vasile, *Dicționar general al limbii române*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, vol. II, 1992.
- Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, Colecția „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii (2)”, 1998;
- BULGĂR, Gheorghe, Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, vol. I (A – O), vol. II (P – Z), Editura Saeculum Vizual, București, 2005.
- BUREȚEA, Emilian N., *Contribuții la studiul toponimiei românești*, Editura Universitaria, Craiova, 1994.
- BUTNARU, Daniela, *Toponimia bazinului hidrografic al Neamțului*, Editura Alfa, Iași, 2011.
- CĂRSTEANU, Stelian, *Balada în folclorul Moldovei de Nord*, Editura Minerva, București, 1984.

- CEGA, Gheorghe, *Ulma, o comună de origine etnică huțulă*, Societatea culturală „Ștefan cel Mare” Bucovina, Suceava, 2012.
- CHELBA, Carmen, (n. Motrescu), *Toponimia comunei Vicovul de Jos*, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, (Lucrare de licență în manuscris), 2000.
- CIOARĂ, Maria, *Zona etnografică Rădăuți*, Ed. Sport-Turism, București, 1979.
- CIUBOTARU, Mircea, *Oronimia și hidronimia din bazinul superior al Bârladului*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2001.
- COJOCARU, Vlad, *Toponimia Văii Mijlocii a Trotușului. Dinamica structurilor toponimice*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2005.
- CONEA, Ion, *Toponimia. Aspectele ei geografice*, în *Monografia geografică a R.P. Române*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960.
- CONEA, Ion, *Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică*, Editura Academiei Române, București, 1993.
- Consignațiunea generalului-comandant Carol de Enzemberg*, ianuarie 1779.
- COSTĂCHESCU, Mihai, *Documente de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1948.
- COSTĂCHESCU, Mihai, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933.
- COSTĂCHESCU, Mihai, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, Iași, 1932.
- COȘERIU, Eugen, *Semantică cognitivă și semantică structurală*, în *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, supliment la „Anuarul de lingvistică și istorie literară”, Tomul XXXIII (1992-1993), Iași, 1994.
- CREȚAN, Ileana, *Putna de altădată, Monografie etnografică și folclorică*, Editura Simetria, București, 2000.
- DAN, Dimitrie, *Comuna Straja și locuitorii ei. Studiu istoric, topografic și folcloric*. Cu 9 ilustrațiuni, portretul autorului și o hartă a comunei, Editura ziarului „Patria”, Societatea Tipografică Bucovineană, Cernăuți, 1897.
- DAN, Dimitrie, *Cronica Episcopiei de Rădăuți*, Viena, 1912.
- DAN, Dimitrie, *Mănăstirea Sucevița cu anexe și documente ale Suceviței și Schitului celui Mare*, București, 1923.
- DAN, Dimitrie, *Mănăstirea și comuna Putna*, Inst. de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1905, cap I, *passim*.
- de BAWR, F. G., *Carte de la Moldavie pour servir a l'Histoire militaire de la guerr entre les Russes et les Turcs*, Amsterdam, 1783; cf. și *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. I. Partea I, *A. Unități simple (localități și moșii)*, A-O, Editura Academiei Române, București, 1991.
- DENSUSIANU, Ovid, *Opere*, vol. I, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- DIACONOVICI, C., *Enciclopedia românească*, tom. I, Editura și Tipografia lui W. Krafft, Sibiu, 1898, p. 78.
- Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R.S.R., București, 1975.
- Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române (DOOM)*; Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic, 2005.
- Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (lucrare colectivă), vol. I-III, Editura Universitaria, Craiova, 1993-2002.
- Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, vol II (1449 - 1484), Volum întocmit de Leon Șimanschi în colaborare cu Georgeta Ignat și Dumitru Agache, Editura Academiei R. S. R., București, 1976.
- Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, vol. I (1384 - 1448), Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.
- Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, vol. III, (1487 – 1504), Volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.
- Documente privind istoria României. A. Moldova*, secolele XIV-XV, Editura Academiei R.P.R., București, vol. I, 1951.

- Documente privind Istoria României. Secolele XIV– XV*, Editura Academiei R.P.R., București, vol. I, 1951, p. 3.
- DRĂGANU, Nicolae, *Toponimie și istorie*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1928.
- DRĂGUȘANUL, Ion, *Povestea așezărilor bucovinene*, Editura „Mușatinii”, Suceava, 2010.
- DUTCIAȘ, Viorel, *Cronica de la Frătăuții Noi*, Biblioteca Bucovinei I. G. Sbiera”, Suceava, 2011.
- Enografia folclorică a ucrainenilor din Suceava și a românilor din regiunea Cernăuți*, MIS ETC 722, publicație editată de Consiliul Județean Suceava, 2011-2012.
- Exodul populației din Bucovina între 1814-1816*, în „Glasul Bucovinei”, nr. 4, 1988, p. 12-31.
- FRUNZESCU, D., *Dicționar topografic și statistic al României*, București, 1872.
- GALAN, George M., *Un sat din Bucovina, Gălănești*, Societatea pentru Cultura și Literatura română în Bucovina, București, 2004.
- GHEORGHIU, A. I., *Priveliști din Bucovina pitorească*, Editura „Cartea Românească”, București, vol. I, 1925.
- GIURESCU, C. C., *Marele Ștefan*, în revista „Tribuna”, nr. 27 din 7 iulie 1966, p. 6.
- GOICU, Viorica, *Structura numelor de locuri din Valea Almăjului*, în SO, 1981, nr. 2.
- GONȚA, Alexandru I., *Satul în Moldova medievală*, Instituțiile, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
- GRĂMADĂ, Ion, *Din Bucovina de altădată*, Editura Casa Școalelor, București, 1926.
- GRĂMADĂ, Nicolai, *Toponimia minoră a Bucovinei*, Îngrijirea ediției, studiul introductiv, bibliografia, notele și indicele: Ion Popescu-Sireteanu, Introducere de D. Vatamaniuc, vol. II, Editura Anima, București, 1996.
- GRĂMADĂ, Nicolai, *Vechile peceți sătești bucovinene (1783-1909)*, în „Codrii Cosminului”, X, 1936-1939, Cernăuți 1939.
- GRIGOROVITZA, Em., Societatea Geografică Română, Fondată la 15 Iunie 1878, *Dicționarele geografice ale țărilor locuite de români în afară de Regat*, II. *Dicționarul Geografic al Bucovinei*, Atelierele grafice Socec, București, 1908.
- GRIGOROVITȚĂ, Mircea, *Din istoria colonizării Bucovinei*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1996.
- GROZA, Liviu, *Elemente de lexicologie*, Editura Humanitas Educațional, București, 2004.
- HACQUET, Balthasar, *Bucovina în prima descriere fizico-politică. Călătorie în Carpații Daciei (1788 - 1789)*, Centrul de Studii Bucovina, Editura Septentrion, Rădăuți, 2002.
- HAȘDEU, B. P., *Etymologicum Magnum Romaniae*, *Dicționarul limbii istorice și populare a românilor*, Tom III, ed. Minerva, București, 1976.
- HASNA, Vasile, *Observații lingvistice asupra toponimiei comunei Straja*, în „Analele Bucovinei”, I, 1994, nr. 2.
- HURMUZACHI, Eudoxiu, *Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelen (Bistrița, Brașov, Sibiu): 1358-1600*, publicate după copiile Academiei Române și tipărituri de N. Iorga, Atelierele grafice Socec & Comp, Partea 1, 1911.
- IACOBESCU, Mihai, *Din istoria Bucovinei*. Vol. I (1774-1862), Editura Academiei Române, București, 1993.
- Institutul Național de Statistică, *Recensământul populației în perioada 20-31 octombrie*, 2011.
- Institutul Național de Statistică, *Recensământul populației în perioada 20-31 octombrie*, 1930.
- IONIȚĂ, VASILE, *Analogii toponimice*, în „Cercetări de lingvistică”, Cluj, XXXVIII, nr. 1-2, 1993, p. 129-316.
- IONIȚĂ, VASILE, *Aspecte ale graiurilor oglindite în toponimie*, în „Materiale și cercetări dialectale”, București, II, 1983, p. 46-55.
- IONIȚĂ, VASILE, *Cu privire la unele categorii onomastice*, în „Studii de onomastică”, Cluj-Napoca, IV, 1987, p. 40-47.
- IONIȚĂ, Vasile, *Nume de locuri din Banat*, Timișoara, Editura Facla, 1982.

- IONIȚĂ, VASILE, *Structură și sistem în toponimie (Contribuții la studiul toponimiei Banatului)*, în „Studii de limbă, literatură și folclor”, Reșița, IV, 1973, p. 225-230.
- IONIȚĂ, VASILE, *Toponimie și arheologie*, în „Studii de onomastică”, Cluj-Napoca, III, 1982, p. 116-123.
- IONIȚĂ, VASILE, *Valori ale sufixelor în toponimia văii superioare a Timișului (Banat)*, în „Studii de onomastică”, Cluj-Napoca, 1981, nr. 2, p. 68-82.
- IORDAN, Ion, GĂȘTESCU, Petre, OANCEA, D. I., *Indicatorul localităților din România*, București, Editura Academiei R. S. România, 1974.
- IORDAN, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- IORDAN, Iorgu, *Rumanische Toponomastik*, vol. I - III, Bonn und Leipzig, Kurt Schroeder Verlag, vol. I, 1924; vol. II - III, 1926.
- IORDAN, Iorgu, *Toponimia românească*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.
- IORGA, N., *Straja*, în volumul *Neamul românesc în Bucovina*, Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA”, București, 1905.
- IOSEP, Ioan, *Considerații istorico-geografice privind evoluția așezărilor omenești din Obșinele Bucovinei*, în „Suceava”, Anuarul Muzeului Județean, XIII-XIV, 1986-1987, Suceava, 1987.
- IOSEP, Ioan, URSU, Constantin Emil, PALAGHEANU, Simona, *Planul Districtului Bucovina în 72 de secțiuni, întocmit după ridicări geometrice în anii 1773, 1774, 1775 de Departamentul Cezaro-Crăiesc al Statului Major General*, Editura Karl A. Romstorfer, Suceava, 2011.
- IOSIF, Victor, *Vicovu de Jos. Din povestirile sătenilor*. Editura Septentrion, Suceava, 2017.
- Istoria României*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București, 1960.
- KISCH, Gustav, *Siebernburgen im Lichte der Sprache*, Hermannstadt, 1929.
- LAHOVARI, G. I., *Marele Dicționar Geografic al României alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe*, București, 1898-1902.
- LUCHIAN, Dragoș, *Rădăuți, Vatră românească de tradiții și înfăptuiri socialiste*, Editura Litera, București, 1982.
- LUCHIAN, Dragoș, *Un sat de pe Valea Sucevei, Frătăuții Vechi*, Editura Litera, București, 1986.
- MARIAN, Simion Florea, *Tradiții populare din Bucovina*, Imprimeriile Statului, București, 1895.
- MĂNĂILĂ, Sabin, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie*, București, 1938.
- Ministerul Agriculturii și Alimentației, Comisia Zonei Montane din România, București, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Paris, Program de Cooperare cu Comisia zonei montane din România, 1992/1993, p. b.
- Moldova în epoca feudalismului. Recensămintele populației Moldovei în anii 1772-1773 și 1774*, Academia R.S.S. Moldova, vol. III, partea I-a și volumul VII, partea a II-a, Editura „Știința” Chișinău, 1975.
- MOLDOVANU, Dragoș, *Chestionar toponimic și entopic general cu un glosar de entopice onomasiologic*, Iași, Institutul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor Iași, 1978.
- MOLDOVANU, Dragoș, *Principii ale lexicografiei toponimice*, în „Anuar de Lingvistică și Istorie Literară”, Iași, tom. XXIII, 1972, p. 75 - 100.
- MOLDOVANU, Dragoș, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la hidronimul MOLDOVA)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2010.
- MUNTEANU, George, CÂRDEI, Vasile, *Bilca – o așezare din Valea Sucevei. Privire istorică*, Suceava, Casa Județeană a Creației Populare, 1971.
- NICOLAE, Ion, *Toponimie Geografică*, București, Editura Meronia, 2006.
- NISTOR, I., *Codrul Cosminului*, Institutul de Arte grafice și Editura „Glasul Bucovinei”, Cernăuți 1927.

- NISTOR, Ion, *Die Naționale Kampf der Bukowina*, București, 1918.
- NISTOR, Ion, *Românii și rutenii din Bucovina. Studiu istoric și statistic*, Edițiunea Academiei Române, București, 1915.
- OLINESCU, Dionisie, *Hărțile Bucovinei*, SGR, „Buletin”, XV, tr. III-IV, 1894.
- ONCIUL, Dimitrie, *Din trecutul Bucovinei* în „Convorbiri Literare”, XLIX, 1915, nr. 6, p. 589-606, 729-744, Iași, 1915, p. 32; vezi și *Idem, Din Istoria Bucovinei*, Chișinău, Universitas, 1992.
- PASCU, G., *Sufixe românești*, Librăria Socec & Co., C. Sfetea, Leipzig, Otto Harrassowitz, Pavel Suru, Viena Gerold & comp., București, 1916.
- PASAILĂ, Vasile, *Straja, localitatea de naștere a lui Dimitrie Onciul – ieri și azi* în „Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologice”, Seria IV, Tomul XXXI, 2006, Editura Academiei Române, București, 2006.
- PASAILĂ, Vasile, *Straja, Vatră de istorie bucovineană din Valea Sucevei*, Editura Feed Balk, 2009.
- PĂTRUȚ, Ioan, *Fonetica graiului huful din Valea Sucevei*, București, Editura Academiei R.P.R., 1957.
- PĂTRUȚ, Ioan, *Despre structura și originea hipocoristicilor slave*, în CL, XVIII, 1973, nr. 1.
- PETROVICI, Emil, *Studii de dialectologie și toponomie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970.
- POPA, Radu, *Țara Maramureșului în veacul al XVI-lea*, Editura Academiei Române, București, 1970.
- POPP, N., IOSEF, I., PAULENCU, D., *Județul Suceava*, Editura Academiei R.S.R., București, 1973.
- PRISACARU, Ana-Maria, *Toponimia românească din Bucovina habsburgică (actualele teritorii românești). Germanizare și reromânizare*, Prefață de Mircea Ciubotaru, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2015.
- Recensământ 2002, 2011*, Institutul Național de Statistică al României.
- SADOVEANU, Mihail, *Viața lui Ștefan cel Mare*, Editura Mihail Sadoveanu, 2015.
- SARAMANDU, Nicolae, *Lingvistica integrală. Interviu cu Eugen Coșeriu*, realizat de Nicolae Saramandu, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996.
- SBIERA, I. G., *Familia Sbierea. Amintiri din viața autorului*, Ediția a II-a, Editura Ion Prelipcean, Horodnic de Jos, 2016.
- SCRIBAN, August, *Dicționarul limbii românești*, ed. I, Institutul de Arte grafice „Presa Bună”, Iași, 1939.
- SPLENY von Mihalady, General Gabriel, *Tabelul localităților din Bukowina (1775) în Bukowina în primele descrieri geografice, istorice, economicești, demografice*, Ediție bilingvă, îngrijită de acad. Radu Grigorovitz, Editura Academiei Române, București, 1998.
- ȘTEFĂNESCU, C. M., *Toponimia românească – o componentă de seamă a patrimoniului cultural al poporului nostru*, în *Lucrările simpozionului de toponimie*, București, 1975.
- Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. I, Partea a 2-a, A. *Unități simple (Localități și moșii)*, P - 30 Decembrie; B. *Unități complexe*, Editura Academiei Române, Iași, 1991-1992.
- Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. I, Partea a 3-a, *Toponimia Moldovei în documente scrise în limbi străine (exclusiv slavona)*, 1332-1850, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2004, p. 15.
- Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. I; *Repertoriul istoric al unităților administrative-teritoriale, 1772-1988*, Partea 1, *Unități simple (localități și moșii)*; Tabloul numirilor oficiale ale comunelor urbane și rurale din Bucovina, an. la decretul-lege nr. 3099 din 21 iulie, în Mo. (1919), august, nr. 91, Iași, 1991.
- TOMA, Ion, *Despre clasificarea numelor de locuri*, în „Anuar de lingvistică și istorie literară”, Iași, Anul XXIX, 1983-1984, A., p. 321-335.
- TOROUȚIU, I. E., *Populația și clasele sociale în Bucovina*, București, 1916.

- TUFESCU, Victor, *Oameni din Carpați*, Editura Sport - Turism, București, 1982.
- ȚUGUI, Pavel, *Bucovina-istorie și cultură*, Editura Albatros, București, 2002.
- UNGUREANU, Constantin, *Delimitarea frontierei Bucovinei între anii 1775–1776*, în „Analele Bucovinei”, anul XII, nr. 2 (25) [iulie–decembrie] 2005.
- UNGUREANU, Constantin, *Procese etnodemografice în Bucovina, în timpul administrației militare (1775)*, în Academia Română. Institutul „Bucovina” Rădăuți, „Analele Bucovinei”, Anul XX, nr. 2/2013.
- WERENKA Daniel, *Topographie der Bukowina zur Zeit ihrer Erwerbung durch Oesterreich (1774–1785)*, Czernowitz, Conc. Tipo-u. Lithographie des Erzbischofs Silvester Morariu-Andriewicz Selbstverl., 1895, S. 8–124, 127–260.
- WICKENHAUSER, Fr. Adolf, *Geschichte der Kloster Homor*, Sct. Onufrei, Horodnic und Petrauz, Czernowitz, 1881.
- XENOPOL A. D., *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. I, *Istoria Veche*, Tipografia H. Goldner, Iassi, 1888.
- ГРИНЧЕНКО, Б. Д., *Словарь Украинского Языка*, Редакцией Журнала „Кіевская Старина”, Кіевъ, 1909, Репринтне видання, Київ, „ЛЕКСИКОН”, томъ I (А - Ж), томъ II (З - Н), томъ III (О - П), томъ IV (Р - Я), 1996.

Surse online:

- <http://dragusanul.ro/category/povestea-asezarilor-bucovinene-i-si-ii/>.
- <http://www.creatiepopulara.suceava.ro/bucov.htm>.
- <http://www.omm1910.hu/?adatbank>.
- <https://neamulromanescblog.wordpress.com/2013/05/06/bucovina/>.
- <https://onomastyka.uni.lodz.pl/strona-glowna/terminologia-polska>.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_Bilca,_Suceava.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_G%C4%83l%C4%83ne%C8%99ti_Suceava.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Vicovu_de_Sus.